

Шум А.О.

магістр з дизайну інтер'єру

alina.shum91@gmail.com

Хавхун Г.М.

канд.арх., доцент кафедри теорії архітектури Київського національного

університету будівництва і архітектури

gn@online.ua

orcid.org/0000-0001-9586-8395

ОРНАМЕНТ В ІНТЕР'ЄРІ

Анотація: за результатами історичного аналізу застосування орнаменту виявлені його характерні особливості для різних періодів; проведений структурний аналіз орнаменту; виявлені прийоми розміщення і композиційна функція орнаменту в просторі інтер'єру.

Ключові слова: орнамент, інтер'єр, дизайн, структурний аналіз, композиційні принципи розміщення.

Орнамент - один з найдавніших видів образотворчої діяльності людини - дослідники вважають, що він виник вже у верхньому палеоліті (15-10 тис. років до н.е.). В далекому минулому орнамент ніс в собі символічний і магічний сенс, знаковість. Кожна епоха, стиль, національна культура виробляли свою систему знаків і форм орнаменту, які є надійною ознакою приналежності творів до певного часу, народу, території. Орнамент органічно пов'язаний з матеріалом і поверхнею, яку прикрашає.

На думку відомого мистецтвознавця М. Кагана, орнамент “створюється тими ж засобами, якими оперує декоративно-прикладне мистецтво і архітектура при створенні художнього образу – формою, пропорціями, силуетом, ритмом, колірними відносинами, фактурою матеріалу” [1].

Теоретичними розробками орнаментального мистецтва займались науковці: В.Любченко, О.Найден, О.Боднар, М.Станкевич, В.Івановська та ін. Регіональна специфіка розвитку народного мистецтва різних регіонів України розглядається в роботах А.Данилюк, Ю.Нікішенко, Р.Мороз, Ю.Лашук, В.Ханко.

Тему використання орнаментів в українському народному житлі досліджували науковці: Георгієва О. С., Косміна Р. Т., Масненко В. В., Найден О. Ф., Ракшанов В. Б., Самойлович В. П., Селівачов М. Р., Соломченко О. Г., Щербаківський В. М.

За результатами стану вивчення проблеми можна зробити висновок про те, що наукові дослідження з даного питання, здебільшого, розглядають мистецтвознавчі та культурологічні аспекти орнаменту (семантику, морфологію, генезис), виявляють його регіональні особливості, генезу архітектурного орнаменту різних історичних пам'яток, містять опрацювання археологічного матеріалу. Численні дисертаційні дослідження, наукові статті, каталоги присвячені питанням українського орнаменту (вишивки, різьби, мальовок, розпису посуду).

Дизайн-проектування інтер'єру використовує широку палітру засобів формотворення, серед яких – використання орнаментальних композицій з метою підвищення естетичної виразності архітектурного середовища і, зокрема, інтер'єрів сучасних житлових і громадських будинків, що обумовлює *актуальність* теми дослідження.

Метою дослідження є виявлення можливостей, прийомів і принципів застосування орнаменту в інтер'єрах житлових і громадських будівель.

Історичний аналіз застосування орнаменту свідчить про те, що його характерні якості були тісно пов'язані з соціально-економічними умовами і релігійними канонами певних історичних періодів і культур.

В орнаменті Єгипту зображення з'єднувалося з системою письма ієрогліфами в форму лінійного орнаменту. Орнамент був заснований на використанні загальноприйнятих символів і читався як текст. Грецький орнамент відрізняється ідеальною відточеністю форм і композицій, ясно виявленим ритмом, який побудований на чергуванні однакових елементів, на основі їх рівності між собою. У римському орнаменті з'являється композиційна якість, яка докорінно відрізняє його від грецького: симетричність, виділення центру, застосування мотиву тричастинної композиції. У період Середньовіччя орнаменти відрізнялися фантастичними і казковими малюнками, з використанням рослинних і тваринних мотивів. Середньовічний орнамент символічний, і вже опосередковано передає внутрішній світ, стан і переживання людини, чого не було в стародавньому мистецтві. Орнаментика бароко відрізняється різноманітністю і виразністю форм, пишністю і урочистістю. Орнамент рококо легкий, рухливий і мальовничий – для нього характерні ажурні, вигнуті, криволінійні форми, відсутність ясної конструктивності (улюблений мотив - раковина). В період класицизму в кінці XVIII ст. відбувається перегляд ідеалів античної естетики. Орнамент знову набуває статичність і врівноваженість, ясність і чіткість. На початку XIX ст.

панування класицизму завершується стилем ампір, який черпає свої художні ідеали з мистецтва грецької архаїки і імператорського Риму. Орнаментиці ампіру притаманні суворість, схематизм, строгість, урочистість і помпезність, а в якості мотивів використовуються військові обладунки та лаврові вінки. Образи модерну передавали відтінки почуттів і настроїв. Звивисті, напружені лінії, що нагадували природні рослинні організми, заповнювали строго відведене для них місце та підкреслювали форму предмета.

Отже, орнамент кожного періоду виявляє зв'язок з духовним життям суспільства, архітектурою, декоративним мистецтвом, відображає естетику епохи.

Архітектурний орнамент на теренах України мав певну специфіку, яка проявлялась в його тісному зв'язку з елементами народної архітектури; використанні композиційних прийомів, тем, елементів і кольорів орнаментів української вишивки, кераміки та інших видів народного мистецтва. Зазначені особливості стверджували її самобутність і виділяли архітектуру України в окремі стильові напрямки, такі як «українське бароко», «український модерн».

Композиційна форма орнаменту характеризується безперервністю і пластичним зв'язком її елементів. Всі орнаментальні малюнки за їх *образотворчими* можливостями поділяють на три види:

- орнамент образотворчий, що включає в себе конкретний малюнок людини, тварин, рослин, пейзажні або архітектурні мотиви, малюнок предметів неживої природи або складну емблему;
- орнамент необразотворчий, утворений з геометричних елементів, абстрактних форм, позбавлених конкретного предметного змісту;
- орнамент комбінований, який представляє собою поєднання образотворчих мотивів або окремих елементів, з одного боку, і абстрактних форм - з іншого (Рис.1).

За *мотивами*, які використовуються в орнаментах, їх поділяють на:геометричні, які складаються з абстрактних форм (точки, прямі, ламані, зигзагоподібні, сітчасті лінії, круги, ромби, багатокутники, зірки, хрести, спіралі, меандр та ін.);рослинні (стилізація рослин);аніمالістичні (стилізація реальних або фантастичних тварин);антропоморфні (стилізація людської постаті);предметні (архітектурних фрагментів, зброї, знаків і емблем, гербів);епіграфічні (написи - найпоширеніший в арабо-мусульманській культурі, де арабською в'яззю виконувались вислови з Корану);фантастичні (вигадані зображення, частіше символічного і міфологічного змісту);астральний орнамент (зображення неба,

сонця, хмар, зірок); пейзажний орнамент (зображення елементів пейзажу); комбінований (поєднання різних мотивів).

Можна виділити наступні прийоми розміщення орнаменту в просторі інтер'єру:

- на огорожуючих поверхнях: стеля, стіни, підлога
- орнаментований інтер'єрний текстиль
- орнамент як декор виробів декоративно-ужиткового мистецтва
- орнамент як декор меблів
- вітраж

Найбільш широке застосування отримав перший і другий напрямки. Орнаментовані поверхні стін, зазвичай виконуються із застосуванням шпалер і керамічної плитки та мозаїки, а підлоги – керамічної плитки та художнього паркету.

Орнамент може повністю покривати поверхню – *килимове покриття* (сітка), створювати *декоративну смугу* (фриз) або декорувати лише частину поверхні (*акцентне розміщення*).

Композиційна функція орнаменту в інтер'єрі:

домінанта: орнамент з активним контрастним малюнком покриває велику поверхню огорожуючих конструкцій;

акцент:

- орнамент покриває частину стіни чи підлоги, які виділяються на нейтральному тлі поверхні;

- орнамент з активним контрастним малюнком створює композиційно цілісний декоративний елемент;

тло: спокійний малюнок і нюансне поєднання кольорів орнаменту створюють тло для меблів чи творів мистецтва;

ритм: малюнок орнаменту створює ритмічну композицію поверхні.

При застосуванні орнаменту в дизайн-проектванні інтер'єру необхідно враховувати функцію приміщення, його розмір, орієнтацію на сторону обр'єру, загальне стильове рішення.

Застосування орнаментальних композицій при формуванні інтер'єрів житлових і громадських будівель допомагає організувати архітектурний простір, конкретизувати ідею оформлення, створити і підсилити певну емоційну ідею і є одним із ефективних засобів створення індивідуального характеру та художнього образу інтер'єру будівлі.

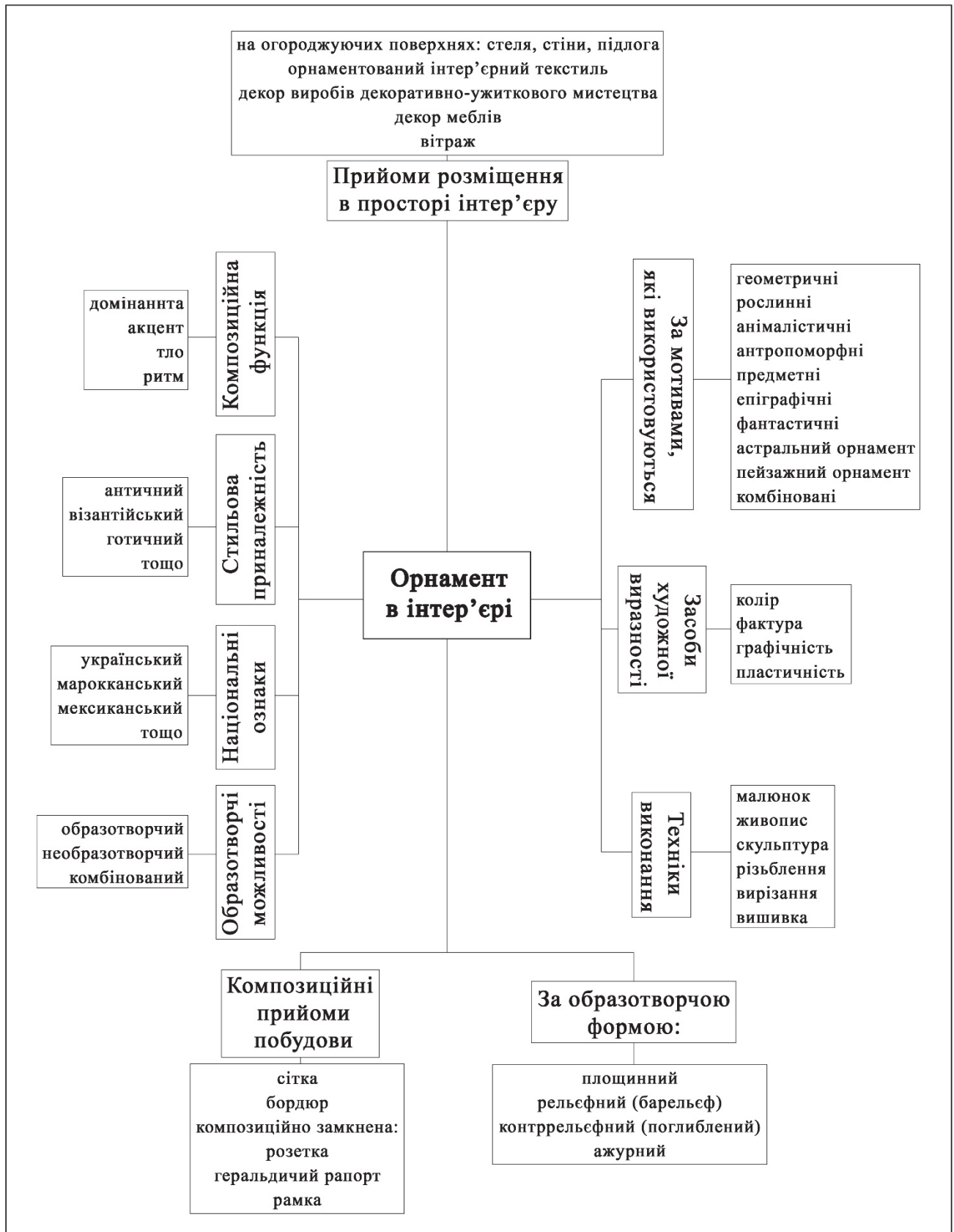

Рис.1 Структурний аналіз орнаменту в інтер'єрі.

Література

1. Каган М. С. Философия культуры. - СПб.: Петрополис, 1996.- С. 269.

Аннотация

Шум А.А. магістр дизайну інтер'єра;

Хавхун Г.Н. канд.арх., доцент кафедри теорії архітектури Київського національного університету будівництва і архітектури.

Орнамент в інтер'єре.

На основі історичного аналізу застосування орнаменту виявлені його характерні особливості для різних періодів; проведено структурний аналіз орнаменту; виявлені прийоми розміщення і композиційна функція орнаменту в просторі інтер'єра.

Ключевые слова: орнамент, інтер'єр, дизайн, структурний аналіз, композиційні принципи розміщення.

Annotation

Shum A.A. Master's Degree in Interior Design;

Khavkhun H.N. PhD arch., associate professor, Department of Theory of Architecture, KNUCA.

The ornament in the interior.

Based on historical analysis of the ornament use, its characteristics for different periods were revealed; structural analysis of the ornament is done; methods of placement and compositional functions of the ornament in the interior space are revealed.

Keywords: ornament, interior, design, structural analysis, composition principles of placement. The ornament in the interior.